

Under The SURFACE

Street art – gadekunstens begyndelse og historie

Vægmalerier er en praksis, der kan føres langt tilbage i menneskets historie. I præhistoriske huler rundt omkring i verden, findes de første spor af vægmalerier, der kan føres tilbage til de første år af menneskets historie. Men street art, der ofte også forbindes med vægmalerier, er som samtidskunstnerisk bevægelse et nutidigt fænomen (Catz, 2014).

Allerede i 1920'erne og 1930'ernes New York, kunne man på sider af togvogne se graffiti, primært lavet af bander. Først op igennem 1970'erne og 1980'erne begyndte en egentlig subkulturel graffiti-kultur at forme sig, og graffiti er stadig en uomgængelig del af byrummet i verdens storbyer i dag (Maric, 2017). Graffiti-kulturen har været med til at skabe grobund for den mangfoldige gadekunstscene, vi kender i dag. Graffiti og street art er begge kunstgenrer, der ofte involverer ulovlig bemaling af urbane overflader. Genrene overlapper på mange punkter, men er alligevel også tydeligt forskellige. Graffiti-malere fokuserer primært på at 'tagge' vægge med bogstaver og ord (Young, 2016). Som graffiti-malere handler det om, at kommunikere 'jeg var her'. Graffiti-maleren skaber sin identitet som kunstner ved at 'tagge': "I exist as a writer and in the act of writing" (Young, 2016, s. 26).

Graffiti-malernes typiske teknikker er tags, throw ups, samt reverse tags. Du kan læse mere om de forskellige teknikker i arket 'street art terminologi'.

Street art er som genre langt mere varieret end graffiti. Hvor graffiti hovedsagligt begrænser sig til tags, spænder de teknikker, der benyttes i street art vidt; fra past-ups, stencils og vægmalerier til skulpturelle objekter, kaldet toys, video, performance, lyd med mere. Street arts rødder er komplekse og deler på flere punkter historie med graffiti. Street art som selvstændig genre kan spores tilbage til slut 1990'erne og start 2000'erne, hvor stencils var den dominerede form for street art. Stencils er især forbundet med street art kunstneren Banksy, hvis popularitet var med til at udbrede street art globalt. Banksy selv har blandt andet fundet inspiration hos den franske stencilkunstner Blæk le Rat, der infiltrerede Paris' gader med sine ikoniske rotte stencils. Street art er i høj grad defineret ved at skabe grobund for og være en udtryksform for social politisk aktivisme og står på mange punkter som en modposition til pop-kulturens og massemediernes virkelighedsfortælling (Young, 2016).

Selvom meget street art stadig er illegalt og foregår på et subkulturelt niveau, har genren alligevel igennem det seneste årti formået at finde vej til gallerier, museer og ikke mindst det globale kunstmarked, hvor ikoniske street art værker handles for millioner. Derigennem har street art skabt sig en plads i samtidskunsten (Maric, 2017).

Street art som genre spænder bredt, fra illegale paste-ups til gavlmalier til bemalede lærreder på gallerier. Genren indeholder en del gråzoner, og det er derfor relevant at reflektere over, hvornår et værk mister sin 'streetcred'. Rundt om i både små og store byer bliver gavlmalier opført på lovlignende vis, kunstnere bliver bestilt til at udføre et værk og betalt for deres arbejder. Værkerne er opført i det offentlige rum og er tilgængelige for alle, men kunstnerne har samtidigt været underlagt en række restriktioner fra kommunernes side. Man kan diskutere, om disse gavlmalier er lige så 'street' som den illegale og ulønnede street art. Om et værk kan betegnes som street art eller ej afhænger i høj grad af øjnene, der ser. Nogle street art kunstnere producerer gerne værker til kommercielle formål, mens andre ser det som et brud på deres integritet at producere noget, der er salgsbart. På den ene side kan man mene, at et værk mister sin 'streetcred', når det bliver kommercielt, på den anden side kan der argumenteres for, at street art

kunstnere blot bliver endnu mere interessante af, at åbne dele af deres praksis op for kommercielle formål og derved mestre både det subkulturelle og det mainstream. Der er som sagt en del gråzoner i street art kunsternes praksis, og det samme gør sig gældende i street art kulturen generelt, hvor det ikke er muligt at fastsætte klare skel mellem street art, udsmykning af byrummet og kunst i det offentlige rum.

Både i graffiti og street art miljøer er der tradition for at rejse og finde inspiration til nye stilarter og motiver i fremmede byer. Kunstnernes rejseaktivitet har været medvirkende til udbredelsen af både graffiti og street art på et globalt plan. Internettet, blogs, bøger og film om street art, samt ikke mindst de sociale medier spiller en afgørende rolle i den 'mainstreaming', street art kulturen har gennemgået. Street art henvender sig i dag til et globalt publikum, og er ikke begrænset af, at beskueren skal være fysisk tilstede for at opleve værkerne. Endvidere synes street art at være bredere accepteret end graffiti, der ikke på samme måde er blevet mainstreamet og gjort salgsbart på kunstmarkedet (Young, 2016).

Rum og overflader

I modsætning til udstillinger på museer og udstillingssteder er kunst i det offentlige rum tilgængelig for alle. Stencil-kunster Nick Walker har en gang udtalt: "The street is the biggest gallery that you could ever want" (Young, 2016, s. 120). Kunst i det offentlige rum bliver del af en interaktion mellem forbigående, byens arkitektur og hverdagens liv. Især street art har en radikal indvirkning på byrummet og er med til at ændre den måde vores byer ser ud på. Samtidigt er byens arkitektur med til at forme den street art, der skabes på det pågældende sted (Young, 2016). Den australske street art kunstner Kaff-eine fortæller, at ved at arbejde med byen som sit lærred er hun begyndt at se med nye øjne på det offentlige rum, hun siger: "*I now see buildings, empty spaces, corners, curves, walls, pretty much every surface through the lens of how they'd be as a canvas*" (Young, 2016, s. 122).

En sanselig forståelse for overflader og teksturer er essentiel, når man skaber street art. Motiver ændrer karakter alt efter den overflade, der bemales. Siden af en togvogn, en asfalteret vej eller en nybygget murstensvæg frembringer forskellige udtryk i et ellers identisk motiv (Bofkin, 2014). Samspillet mellem sted, overflade, motiv og teknik er afgørende for udførelsen af et vellykket street art værk. Eksempelvis kan en bygning i forfald afsløre murstensens og træets rå teksturer, hvilket kan tilføre et værk en æstetik og en betydning, der rækker ud over motivet i sig selv (Bofkin, 2014).

Street art kan ændre beskuerens opfattelse af et bestemt sted. Vellykket street art tilføjer noget til et rum, som kan skabe refleksion, glæde, undren eller måske provokere dem, som oplever værket. Kunstneren Callie Curry, med kunstnernavnet Swoon, fortæller i en TED-talk om en oplevelse, hvor hendes street art netop gav en gruppe beboere et stærkere tilhørsforhold til deres gade.

Swoon satte sine paste-ups op på byggepladser og borede små huller i de plader, der afskærmede byggepladserne fra resten af byen. Når en forbipasserende så kiggede ind af et af de små huller i hegnet, ville personen få øje på Swoons tegninger midt i alt byggerodet. En dag Swoon stod og kiggede ind gennem et af hullerne for at tjekke op på sine paste-ups, kom en kvinde op ved siden af hende og spurgte, om Swoon mon vidste, noget om tegningerne? Da Swoon fortalte kvinden, at hun stod bag værkerne, fortalte kvinden hende en historie fra kvarteret.

Der boede en mand på gaden, som hver dag hilste på alle forbipasserende. Efter at han havde opdaget tegningerne gennem byggepladsens hegn, var han begyndt at fortælle alle forbipasserende om 'hemmeligheden', snart blev det en fælles ting for alle i kvarteret at kende til 'hemmeligheden'. Det blev noget, der bandt beboerne sammen på en ny måde og gav kvarteret en fælles identitet.

Swoon fortæller i hendes TED-talk, at historien om hemmeligheden var med til at vise hende, at selv en lille forandring i et samfund, endda blot nogle enkle paste-ups på en ellers grim byggeplads, kan være medvirkende til at ændre folks opfattelse af det samfund de lever i, og måske skabe et håb om noget andet og bedre (TEDx Talks, 2010).

Swoons paste-ups var kun midlertidige og blev ødelagt i takt med at byggeriet skred frem. Både det midlertidige og det forgængelige er uundgåelige vilkår for gadekunsten. Værker i byrummet er aldrig permanente, men i konstant forandring. Et værk på en populær væg bliver måske delvist dækket af en anden kunstners paste-ups eller fjernet af kommunen. Selv værker, der får lov til at leve et langt liv, bliver slidte af vind og vejr eller ændrer karakter i takt med, at området bliver renoveret. Det er vilkårene for gadekunst, og en del af kunstnerens overvejelser. Anderledes er det med street art på gallerier og museer, her bevares værkerne i deres originale stand og beskyttes mod forandringer og slid. Rammerne for street art har ændret sig i takt med, at street art er rykket ind på museer og kunstaktioner. Selv værker, der er skabt direkte til at blive udstillet inden for museernes vægge kan betegnes som street art. Der afhænger i høj grad af beskuerens identifikation og fortolkning af værket som street art samt af kunstnerens tilhørsforhold til street art kulturen (Young, 2016).

Portrætfotografiet i en street art kontekst

I udstillingen Surface skal du opleve en serie portrætter af street art kunstnere fotograferet af Søren Solkær. Solkær er en dansk fotograf født i 1969. I arbejdet med portrætserien har han rejst verden rundt for at møde og fotografere kendte og ukendte street art kunstnere og deres værker.

Portrætfotografier viser en iscenesættelse af den portrætterede. I portrætfotografiets begyndelse poserede man i sit pæneste tøj foran en nøje iscenesat kulisser. Portrætfotografierne var altså ikke virkelighedstro, selvom de gav udtryk for at være objektive skildringer af de portrætterede. I 1970'erne opstod det såkaldte 'iscenesatte fotografi', som en reaktion på opfattelsen af fotografiet som objektivt. Det iscenesatte fotografi arbejder synligt med teatraliske virkemidler og forvrænger bevidst virkeligheden (Sandbye, 2013).

Ved et portrætfotografi er ansigtstræk og personlige kendetegn ofte i fokus, men anderledes ser det ud med portrætter af street art kunstnere, der ofte ønsker at forblive anonyme. Her er udfordringen at skildre kunstnerne på en personlig og vedkommende måde uden at gå på kompromis med deres anonymitet. I Søren Solkærs portrætter ses kunstnerne portrætteret i samspil med deres værker og ofte med inddragelse af rekvisitter, samt efterbehandling og manipulation af fotografierne. Solkær ligger vægt på at sætte sig grundigt ind i kunstnerens tidligere arbejder, deres æstetik og stil, inden han fotograferer dem. I hans portrætter fortolker og forstår han kunstnerne i samspil med det urbane rum.

Kilder

Bofkin, L., 2014. Concrete canvas. London: Octopus Publishing

Catz, J., 2014. Talk about Street Art. Paris: Flammarion

Maric, B., 2017. The History of Street Art [online]
Tilgængelig via:
<<http://www.widewalls.ch/the-history-of-street-art/>>
[Tilgået 14/08 2017]

Sandbye, M., 2014. Iscenesat fotografi. [online]
Tilgængelig via:
<http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Fotografi/Fotografiske_genrer_m.m./iscenesat_fotografi>
[Tilgået 14/08 2017]

TEDx Talks, 2010. TEDxBrooklyn –Callie Curry aka Swoon
[online] Tilgængelig via: <https://www.youtube.com/watch?v=5298KZuW_JE>
[Tilgået 15/08 2017]

Young, A., 2016. Street Art World. London: Reaktion Books Ltd

Billeder

I<3 by Banksy: <http://iamhkyoyowing.blogspot.dk/2015/01/25street.arts.recommended.html>

Blék le Rat rotte stencil: <http://www.artweek.com/events/united-states/art-exhibition/chicago/blek-le-rat-ratical#>

Il topolino by anonymouse_mmx: <http://assets.inhabitat.com/wp-content/blogs.dir/1/files/2016/12/Mouse-cafes-sweden.jpg>

Dawn and Gemma by SWOON: <http://www.thewynwoodwalls.com/walls/swoon>

Seen By Søren Solkær: Eget Arkiv

Teksten er udarbejdet af Utzon Center i forbindelse med undervisningsforløbet Under The Surface, 2017.